

מסורת הש"ס

(א) [מקפי' נכסות פ"ו]
(ב) [עין תוס' כמות' ג'
ג' כ"ה רבי ור"י] (ג) [נכסות
נכ' (ד) [לעיל כ"ז, כ"ח] (ה) [לקמן
קלה:]

תורה אור השלם

י את הברך בן שנתא
יביר לקת לו פי שנים בכל
אשר ימצא לו כי הוא
ראשיתו אנו לו משפט
הבכרה: דברים כ"ז כ"א

גליון הש"ס

רשב"ם ר"ח ירשו בן
דוקא מלוה בשב"מ. עי'
לקמן דף קמ"ג ע"ב ט"ל
ד"ה ואין [הבטין]
ונמתי' ש"ס:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואם אמר
וכי דסקא דעמך אמינא
כיון: (ב) ד"ה מפרשה וכו'
כ"ה הא גומא פליגי ט"ל
ומתו' שפחה דממילא נמחק:
(ג) תוס' ד"ה ואם לאו לקמן.
אין ד"ף קס' ע"ד:

מוסף רש"י

שבח ששבחו נכסים
לאחר מיתת אביהם. דהו
ליה רחמי ואלו נכסו נוטל
הבכרה כמילי, דכתיב ככל
אשר ימצא לו [ב"ב ק"ז]. אחד
מצדא. שני מלקין שבכור
נוטל, אחד משום בכורה ואחד
משום פשיטות, הישגין לו
אחד מנכסו או אלל ו, אפי'
ענין מלקין כן והי כן מלקין
אחד [דע"ל י"ב].

מוסף תוספות

א. [ד] אכתי דא זכה ביה
דמתה קריה רחמנא
ובמתנה כל דאמר אי
אפשי בה דבריו קיימין.
כתיבא.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קכד.

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ג מהל'
מלות הלכה ד סמג
עשין לו טושי' ח"מ ס'
רעם סעף ו':
כ"ב ב טושי' ש"ס ס"י:
ג ג מיי' ש"ס הל' ט ופ"י:
מהל' שמיני הל' ג סמג
ש"ס טושי' ח"מ ס' קעד
סעף פ':
ג ד ה מיי' פ"ג מהל'
מלות הלכה ד סמג
עשין לו טושי' ח"מ ס'
רעם סעף ו':

רבינו גרשום

מני. ברייתא זו דקתני הניח
להם אביהם פרה וכו' דנוטל
פי שנים: ר' יהודה דתנן אין
הבכור נוטל פי שנים בשבח
ששבחו נכסים לאחר מיתת
אביהו, אפי' שבחו מאלוה
דכל אשר ימצא לו בעיני:
רבי אומר הבכר' נוטל פי
שנים בשבח ששבחו נכסיהם
לאחר מיתת אביהו. והואיל
דשבחו ממילא קא אתי
והכי נמי קתני ברייתא:
ירשו שטר חוב. שהיה
אחד חייב לאביהו: בכור
נוטל פי שנים. משום
בכורה בשטר קלא אתי ליה
ומשום דמחוקין בשטר
מכאן דבבאי דמי: והואיל
גונוטל פי שנים בשטר
חוב. פורע נמי פי שנים
בכור בשמחייב אביו בשטר
(כולו). ואם אמר כו': מאי
סמגא דרבנן. ח"ק דרבי:
ע' דמטיא לירידי. דנתן לאו
מצי הויב ליה לאחייני. אף
חלק בכורה ע' דמטיא לירידי
דאבא לא מצי שקיל פי
שנים: מקיש חלק בכורה
חלק פשוט מה חלק פשוט
אפי' דלא מטא לירידי.
דאבא אלא ראו לו אפי'
הכי שקיל דפשוט נוטל
בראי כמחוקין. אף חלק
בכורה נמי שקיל בשבחא
דממילא אפי' דלא מטי
לירידי: ורבנן נמי הכתיב פי
שנים. אמאי לא ירשו כרבי.
הואיל דיהיגין לא לבכור פי
שנים: אחד מצדא. במקום
אחר נוטלין לו חלק בכורה
סמך לחלק פשוט שיהו
נכרים שה' חלקים במקום
אחר: דיקלא ואלים. שהי'
קטן כשמת יטוב נתגדל.
והכי נמי ארעא ומסקא
שירטון. שגודבלה מאליה
שרוחה הריחי' שם זבל
משדות אחרות או הקשין
שהיו שם בלו ועשו זבל:
כולי עלמא לא פליגי.
דשקיל משום דכל אשר
ימצא לו קרינן ביה: כי
פליגי בחפירי והוי שובלי.
שהניח להם אביהם חזיו
נתגדלעו פי שנים בשב"מ.
והכי נמי שלפופי והווי
מחרי. שהניח להן אביהן
תמרים מפרחין במקעתן
ונכשין גדולים: דמר סבר.
רבי שבחא ממילא אתי
וכל אשר ימצא לו קרינן
ביה: ומר סבר אשתני.
מכמות שהניח להם אביהם
ולא שקיל:

אף מוחברת ומושכרת דלא חסרי בה מוויני. ור"ת אדמנא אכל
זנו כמים ליפלוג וליתני גדדה זמוחכרת ומושכרת גופה
ד"ר דלא חסרי מוויני אכל חסרי מוויני אין הזכור נוטל פי שנים
יש לומר דהוא אמינא זמוחכרת ומושכרת גופה דחסרי בה מוויני
דוקא אין הזכור נוטל פי שנים

משום דהוי ראו גמור דאין השבח
על גוף הפרה אכל זנו כמים ונטעו
כרמים שהשבח על גוף הקרקע
אימנא שאין זה ראו ויטול פי שנים קא
משמע לן: **ואם אמר איני נושא**
ואיני נותן רשאי. אומר ר"י דנפקא
מיהא אם היתומין קטנים ליכול
לומר הזכור איני נוטל פי שנים
וישאר הקרקע לפני היתומין ולא
יטול מהן דאין נוקטין לנכסי יתומין
אלא אם כן רצית אוכלת זנו ולקמן
מפיק מלמא לו שיכול למחול לו
כבודו משום דעדיין לא אמינא
לידיה^א ואפילו זלא קנין כדמשמע
לקמן (ו) דאמר דיומר ככל הנכסים
דמדאחיל זכא אחיל זכא אכל חלק
פשיטות לא יוכל למחול ולסקל עלמנו
באמריה בעלמא אלא לא עדי
קנין ורבינו תם מפרש דלא אמר
כשיצא עליו שטר חוב על הזכור
עלמנו ולא על האחין איני נוטל
ואיני נותן רשאי ומפסקי בעל חוב
ואין לו על היתומין כלום דלאו בעל
דברים ידעוהו הוא ולא הוי דומיא
דרישא דאיירי דינא על כוון שטר חוב:
מספקא

אמר רבה בר הונא אמר ר' חייה עשה כדברי רבי עשה
כדברי חכמים עשה
מספקא

שקיל פי שנים דהא אין מוחזקין ממוז זה כלל דנימא הנכסים שבחו מעמנן: **יאל עליון שטר חוב.** שחייב אציהם לאחרים. מילתא זאנפי נפשה היא
ודברי הכל ואפי' זלא ירשו שטר חוב מיירי: **זכור נוטל פי שנים.** כי היכי דנוטל פי שנים שאותן נכסים נשתבדו כולן למלוה: **ואם אמר איני**
נוטל פי שנים מכל ירושת אבי שהיני מוחל חלק זכורה האטול חלק פשוט ולפיכך לא אלסל למלוה פי שנים אלא כנגד מה שאני נוטל
רשאי וכשתובעו זה המלוה לדין אין בית דין יוכלין לכופו לפרוע אלף כנגד חלק פשוטו. ונפקא מינה פשיטותו. ונפקא מינה פשיטותו. ונפקא מינה פשיטותו
את אחיו של זה לדין ואם אין יכול לכופו מפיסד או אם הלכו למדינת האם אין מורדינא לבע"מ זקרקע ע"ד דשמעו ז"ד טענת
האחין דמה ידעין אחיה טענה יש להן דשמא יטענו פרענו או שטר פרוע הוא דסקלא דעתך (ו) כיון דזכור הוא זכי ליה רחמנא
פי שנים ואינו יכול לומר איני חפץ שיהיו שלי דבעל כרחו הרי הן שלו דמשעה שמת אביו ירש פי שנים עד שיפקירם או עד שימכרם
או יתנם לאחרים ואין להגבות לה המלוה כנגד פי שנים קא משמע לן דבעל כרחו לא זכי ליה רחמנא דכחב לתת לו ענין מתנה
אם ירצה לקבלה ואם ימחה שלא לקבל אין מוחזין לו לאדם בעל כרחו דלא קרייה רחמנא ירושה אלא מתנה אכל מחלק פשיטותו
אינו יכול לומר כן שהרי יורש הוא בעל כרחו. יש מפרשין ואם אמר איני נוטל זכור חוב שיש לאצוי על אחרים פי שנים וגם איני
נותן זכור חוב היוצא עליו פי שנים רשאי ושיבש גמור הוא שהרי הלבך היוצא על אציהן אינו דינו לגבות משטר שיש לאציהן על אחרים
דמטלטי שנים ליתמי לא משתבדי לבעל חוב אלא ממקרקעי הוא דקדבי הלבך אע"ג שמחל חלק זכורה מן השטרות של אצוי כיון דזקרקעות הוא
נוטל פי שנים חייב להחזיר למלוה פי שנים: **מאי טעמייהו דרבנן.** דאפי' זבחא דממילא לא שקיל חלק זכורה: **עד דמטיא לירידי.** דנותן
ואינו יכול ליתנה לאחרים דאין אדם מקנה דבר שלא זא לעולם: **מקיש חלק זכורה לחלק פשוט.** דפי שנים היינו שני חלקים חלק פשוט וחלק
זכורה והיורשים זמיהא אחת דהוא מני למכתב חלק אחד על אחיו: **מה חלק פשוט אע"ג דלא מטא לירידי.** דכל ראו שבועלס הצן יורש
מזכירי דהא לא איקריא ירושה מתנה דנימא אינו נוטל חלק פשוט אלא זמוחוק אף חלק זכורה נמי. ומינה ראו גמור כגון שהשביחו יתומים לא
שקיל פי שנים דלחי אהני ככל אשר ימצא לו [דברים כ"א]: **אחד מצדא.** שני חלקים יטול זמוחוק אחד בחלק פשוט שהוא חלק אחד ונוטל זמוחוק אחד.
ונפקא מינה דכל מקום שנפל לו הגורל לחלק פשוט יטול שם זלא גורל חלק זכורה ואם הן שני אחין ושלא שדות לא יפילו שלשה
וגרלות שנים לזכור אחד לפשוט שהרי אם יפול חלק פשוט זכורה האצוי יזכה פי זכא פי שנים חלק זכורה נוטל הזכור זכור מקומות
אלא שני גרלות יפילו ויטוילוס על שני שדות החיצונות ואיזה שיעלה לזכור יקח ויטול גם האמצעי שאכלו עמו. ורבי איכא למימר
דהך סברא נמי דחד מצדא נפקא ליה מהיקשא: **שאל אמר איני נוטל כו'.** ורבנן נמי תרתי שמעת מינה מדכתיב לתת שמעינן
דמתנה קרייה רחמנא ואינו יכול ליתן עד דאמיא לירידי דנותן ומדכתיב לו שמעינן דלא זכה בה זכור עד שתצא לירו' שאל אמר איני נוטל
רשאי: **שאל אמר איני נוטל ואינו נוטל.** האי איני נותן לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מקרא לא ילפינן ליה אלא מסברא דכיון דאין נוטל
ודאי לא יתן ור"פ ההוא שאל אמר איני נוטל לפי שאינו רוצה ליתן רשאי ואורחא דמילתא נקט שאין אדם רגיל לומר איני נוטל אלא מפני
שצריך להחזיר מה שהוא נוטל לאחרים דמה לו ולצרה לטול כדי ליתן: דיקלא. קטן הנניח להן אציהן: ואלים. שנתעבה אחיה כן. וכן הנניח להן
ארכא ואסקא אחרי כן שרטרון וזל ונמייפתה זכך: דכ"ע. רבי ורבנן: דשקיל. דעדיין שמו עליו: זחפורא. שחת אחרי חזו ועשו אחרי
כן שובלי וכן שלופפי קלים שהפריחו פירות ועשו אחרי כן תמרים כבי האי גוונא (ו) זבחא דממילא פליגי: **ומר סבר.** רבן: **אישהני.**
העשז להיות חטוין והפריחים להיות ממרים דהוי דבר אחר ושם אחר: **עשה.** הדיין כדברי רבי: **עשה.** ולא נאמר טעה דזכר משנה חזר:

מספקא